

**Διαπιστώσεις και προβληματισμοί για τη λειτουργία και το ρόλο της
σχολικής βιβλιοθήκης»
(με τη φιλοσοφία ότι η γνώση είναι από τα λίγα πράγματα που
δαιρείται για να πολλαπλασιαστεί)**

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός,

Υπεύθυνη Σχολικής Βιβλιοθήκης 2ου Ε.Π.Α.Λ. Τρικάλων

ailiadi@sch.gr

<http://users.sch.gr/ailiadi>, <http://blogs.sch.gr/ailiadi>, <http://www.matia.gr>

Αποστολή των Σ.Β. είναι να στηρίξουν το διδακτικό έργο και τα προγράμματα της σχολικής μονάδας με την ποικιλία της έντυπης και ψηφιακής τους συλλογής, καθώς και τις μαθητικές εργασίες, μέσα στα πλαίσια της πληροφοριακής παιδείας και της δια βίου μάθησης. Με τις συνεργασίες τους με άλλους φορείς και τη δικτύωσή τους με άλλες βιβλιοθήκες, ανοίγουν το σχολείο στην κοινωνία, γίνονται κέντρα πολιτισμού, εργαστήρια μάθησης και έρευνας και τόποι όπου πραγματώνονται οι καινοτόμες σχολικές δράσεις.

Το «σχολείο εργασίας» έχει έτσι τη δυνατότητα να πραγματοποιηθεί στη σχολική βιβλιοθήκη υπό την προϋπόθεση ότι εκεί λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψιν η χρυσή αρχή της χρήσεως των πηγών γνώσεως, που αποκαλείται από τους παλιούς παιδαγωγούς *αυτενέργεια*: Κάθε σχέδιο ενδεικτικής διδασκαλίας θα πρέπει να είναι διαποτισμένο από μια μεγάλη αυτενέργεια του μαθητή που επιτέλους μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα. Η αυτενέργεια έγινε βασικό στοιχείο της αγωγής ύστερα από τα πορίσματα της ψυχανάλυσεως και της μελέτης των ενστίκτων με τα οποία ιδιαίτερα ασχολήθηκε μεταξύ των άλλων και ο W.McDougall. Τόση σημασία αποδόθηκε στην αυτενέργεια, ώστε το νέο σχολείο ονομάστηκε και σχολείο αυτενέργειας. Ο Wichterich αναφέρει πως χωρίς την ικανότητα για δημιουργική σκέψη και πράξη δεν είναι δυνατόν να οικοδομηθεί η παιδαγωγική ατμόσφαιρα. Και βέβαια οι σκέψεις και οι πράξεις για να είναι δημιουργικές πρέπει να έχουν το στοιχείο της προσωπικής εκφράσεως, να είναι δηλαδή αποτέλεσμα αυτενέργειας. Η αυτενέργεια των μαθητών είναι προϊόν αλλά και οργανικό στοιχείο της παιδαγωγικής ατμόσφαιρας του σχολείου. Χωρίς αυτήν ατονεί όλο το μορφωτικό κλίμα του σχολείου. Τελικά η αυτενέργεια αποδεικνύεται η πεμπτούσια του σχολείου εργασίας, αφού σημαίνει τη δραστηριοποίηση του ατόμου από εσωτερική, προσωπική του ανάγκη, χωρίς εξωτερικούς περιορισμούς και αφού στρέφεται στην επιτυχία σκοπών που έχει επιλέξει το δραστηριοποιούμενο άτομο.

Είναι η αρχή κατά την οποία τίποτα δεν πρέπει να μαθαίνει το παιδί χωρίς να καταφεύγει το ίδιο στις πηγές γνώσεως και χωρίς το ίδιο να γνωρίζει να κάνει ορθή χρήση των πηγών αυτών. Η αρχή αυτή εντάσσεται στη γενικότερη αρχή της αυτενέργειας και ανταποκρίνεται στην πασίγνωστη ρήση του Δημόκριτου: **«Πολυνοίην, ου πολυμαθίην ασκέειν. Πολλοί πολυμαθέες νουν ουκ έχουσι»**. Η θλιβερή εκείνη εποχή που ο δάσκαλος κατόρθωνε να εφοδιαστεί με την «άπασα ύλη» και, αντί να δείξει στα παιδιά τον τρόπο της χρήσης των βιβλίων, κρατούσε ζηλότυπα για τον εαυτό του την τέχνη να διαβάζει και να χρησιμοποιεί τα συγκεντρωμένα εκείνα βιβλία που και ο ίδιος τα έβλεπε σαν κάτι το εξαιρετικό, έχει πια περάσει ή τουλάχιστον θέλουμε να πιστεύουμε πως είναι έτσι. Το άτομο αυτό δεν το δέχεται το Νέο Σχολείο, το κατ'έξοχόν σχολείο εργασίας; αυτό θέλει να μάθει στο παιδί ν' αντλεί γνώσεις απ' ευθείας απ' την πηγή κι όχι από δεύτερο χέρι. Οι ειδικοί λόγοι που συνηγορούν στη χρήση των πηγών γνώσεως είναι ψυχολογικοί, παιδαγωγικοί και βιολογικοί.

Οι υπεύθυνοι για την πραγμάτωση του έργου που περιλαμβάνει την καθημερινή επαφή με τους χρήστες των βιβλιοθηκών, μαθητές, καθηγητές και εξωσχολικούς, που εμπεριέχει επίσης οργάνωση, φροντίδα, προώθηση, ενημέρωση, δημιουργία καλού κλίματος, είναι και οι πλέον αρμόδιοι να παρουσιάσουν την κατάσταση στις πραγματικές της διαστάσεις:

«Βηματισμοί χωρίς σκοπό στα χειμωνιάτικα προαύλια

Χιλιάδες βήματα, χιλιάδες μέρες.»

Μ. Αναγνωστάκη *Το Περιθώριο '68- '69*

Το ευρύτερο μορφωτικό περιβάλλον αποτελεί μια πρόκληση για τις σχολικές βιβλιοθήκες, οι οποίες καλούνται να ανταγωνιστούν μια κοινωνική απαξίωση του μορφωτικού αγαθού. Η αγορά εργασίας με τη χρησιμοθηρική της λογική οδήγησε σε μια *εργαλειακή αντίληψη της γνώσης*: χρήσιμη γνώση είναι μόνο αυτή που μπορεί να πιστοποιηθεί και να οδηγήσει έστω και στη θολή και αβέβαιη προσδοκία της επαγγελματικής αποκατάστασης. Πώς να πείσει μια σχολική βιβλιοθήκη για την απόλαυση της ανάγνωσης, για την αισθητική, τη νοημοσύνη των συναισθημάτων, για την αξία της μελέτης και της προσέγγισης του «περιττού», για την απρόσκοπτη καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος;

Θεατρικά δρώμενα, ομιλίες συγγραφέων, έκδοση περιοδικών, βιβλιοπαιχνίδια, ξενάγηση μαθητών, αφιερώματα (π.χ. Ποίηση και κοινωνία, Βιβλιομαγεία, Ιστορία της Γραφής, Λογοτεχνία και κινηματογράφος), μαθητικοί αγώνες σκακιού, γνώσεων, καλλιτεχνικοί, λογοτεχνικοί, μαθητικές εργασίες, είναι μόνο μερικές από τις ιδέες που έχει τη δυνατότητα να υλοποιήσει μια σχολική βιβλιοθήκη. Πολλές βιβλιοθήκες πραγματοποιούν ημερίδες και σεμινάρια με θέμα το ρόλο τους στη σημερινή εκπαίδευση, όπου και ανταλλάσσονται πολύτιμες εμπειρίες κι απόψεις. Ηλεκτρονικά δε, το Πανελλήνιο Φόρουμ Σχολικών Βιβλιοθηκών (Π.Φ.Σ.Β.) (<http://3gym-kerats.att.sch.gr/library/forum>), αποτελεί έναν κοινό τόπο συνάντησης, συζήτησης και εξεύρεσης λύσεων για τα προβλήματα που ανακύπτουν.

Το τελευταίο προϋποθέτει διαρκή ενημέρωση για τα τεκταινόμενα στο χώρο του βιβλίου και της εκπαίδευσης. Μέσα στην πολυσχιδή δραστηριότητα των υπευθύνων σχολικών βιβλιοθηκών, η οποία περιέχει τη βιβλιοθηκονομική, γραμματειακή, επιστημονική πλευρά, πρωτεύει ο εκπαιδευτικός και παιδαγωγικός μας ρόλος. Ως υπεύθυνοι των σχολικών βιβλιοθηκών πρέπει να υποστηρίζουμε τα ποικίλα προγράμματα της κάθε σχολικής μονάδας αξιοποιώντας όλα τα μέσα που διαθέτει μια σχολική βιβλιοθήκη ΕΠΕΑΕΚ (οπτικοακουστικά, έντυπα και ηλεκτρονικά), αποδελτιώνουμε υλικό για την ενημέρωση του διδακτικού προσωπικού, εκπαιδεύουμε τους μαθητές στην αναζήτηση πληροφοριών. Όλα αυτά τα επιτελούμε χωρίς να πάσουμε να λειτουργούμε με την παιδαγωγική ευαισθησία που απαιτεί ο χώρος και ο ρόλος μας, ερχόμενοι σε καθημερινή επαφή με τους μαθητές που μέχρι πρότινος διδάσκαμε και τώρα προσεγγίζουμε μέσα από τον γοητευτικό κόσμο της πληροφορίας.

Εξάλλου, «Οι μέλισσες πετάνε από λουλούδι σε λουλούδι

αλλά μετά κάνουν το μέλι που είναι κατάδικο

τους, δεν είναι πια ούτε θυμάρι ούτε μαντζουράνα» Μονταίν (*Essais, I,XXVI*).

Διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στις αίθουσες διδασκαλίας και στη σχολική βιβλιοθήκη δεν μπορούν να υπάρξουν. Μην ξεχνάμε ότι η διδασκαλία των δεξιοτήτων στη χρήση της βιβλιοθήκης (library skills) δεν γίνεται παρά μόνο σε σχέση με τα διδασκόμενα μαθήματα. Ο κυρίαρχος ρόλος της σχολικής βιβλιοθήκης είναι η αναζήτηση και η κριτική εξέταση της γνώσης, η διδασκαλία με εφαρμογή μαθητοκεντρικών-ενεργητικών προτύπων. Σε όλο τον κόσμο οι σχολικές βιβλιοθήκες στελεχώνονται από εκπαιδευτικούς υπευθύνους (Teacher Librarians), που πρώτα απ' όλα είναι εκπαιδευτικοί και κατά δεύτερο λόγο έχουν ειδικές γνώσεις σχολικής βιβλιοθηκονομίας. Υπ' όψιν ότι στο εξωτερικό προσφέρονται από τα παιδαγωγικά τμήματα μεταπτυχιακά προγράμματα σχολικής βιβλιοθηκονομίας (Teacher Librarianship).

Αυτό που χρειάζεται είναι χρόνος για να αλλάξουν διάφορες νοοτροπίες, βούληση πολιτική, αλλά και από εμάς τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς θέληση να σπάσουμε το κέλυφος της συνήθειας - ας μην υποτιμούμε τη δύναμή της - και να αντλήσουμε από το μικρό αλλά γεμάτο πολύτιμους θησαυρούς απόκτημα των σχολείων μας. Όσο για εμάς, τους υπευθύνους, υπάρχουν πολλοί με το «κουσούρι», του δάσκαλου, που επιμένουν να συνεχίζουν με ζήλο το διδακτικό έργο μέσα από έναν άλλο χώρο, μέσα από άλλες συνθήκες.

**«Γιατί δεν πρέπει ο ελεύθερος να μαθαίνει
τίποτα δια της βίας σα δούλος...τα μαθήματα
που μπαίνουν μες στην ψυχή με τη βία,
δε στεριώνουν ούτε διατηρούνται μέσα της»**

Πλάτωνα *Πολιτεία* VII,537

μετ. Ι. Γρυπάρη